

«Я не йду в слід чийсь...»

(29 липня – 171-а річниця від дня народження Олени Пчілки, письменниці, етнографа, педагога. Бувала в Галичині та друкувалася в галицьких часописах)

Олена Пчілка (справжнє ім'я Ольга Петрівна Косач, з дому Драгоманова; 29 липня 1849, Гадяч, Полтавська губ. – 4 жовтня 1930, Київ) – українська письменниця, меценатка, перекладачка, етнограф, фольклористка, публіцистка, громадська діячка, член-кореспондент Всеукраїнської академії наук (1925). Мати поетеси Лесі Українки.

Народилася в родині небагатого поміщика, дворянина Петра Драгоманова. Початкову освіту отримала вдома. Батьки прищепили їй любов до літератури, до української народної пісні, казки, обрядовості. В 1866 р. закінчила київський «Зразковий пансіон шляхетних дівичь».

Влітку 1868 р. разом з чоловіком Петром Косачом виїхали на Волинь, до місця його служби, у місто Новоград-Волинський, де, займаючись етнографією, записувала пісні, обряди, народні звичаї, збирала зразки народних вишивок. 25 лютого 1871 р. тут народилася дочка Лариса, яка ввійшла в українську та світову літературу як Леся Українка.

Свій творчий шлях Олена Пчілка розпочала з перекладів поетичних творів Пушкіна і Лермонтова. 1876 року вийшла друком у Києві її книжка «Український народний орнамент», яка принесла Олені Пчілці славу першого в Україні знавця цього виду народного мистецтва, видала своїм коштом «Співомовки» С. Руданського (1880). З 1883 р. почала друкувати вірші та оповідання у львівському журналі «Зоря», перша збірка поезій «Думки-мережанки» (1886). Одночасно брала діяльну участь у жіночому русі, в 1887 р. разом з Наталією Кобринською видала у Львові альманах «Перший вінок».

Навесні 1879 р. О. П. Косач з дітьми приїхала в Луцьк до свого чоловіка, якого було переведено на посаду голови Луцько-Дубенського з'їзду мирових посередників. У Луцьку вона вступила в драматичне товариство, а гроші, зібрані від спектаклів, запропонувала використати для придбання українських книг для клубної бібліотеки.

У 1890-х роках жила в Києві.

1903 р. на відкритті пам'ятника Іванові Котляревському у Полтаві Олена Пчілка виступає українською мовою, порушуючи тим встановлену царською владою категоричну заборону.

В 1905р. Олена Пчілка – серед чотирьох делегатів української інтелігенції у Санкт-Петербурзі на перемовинах з царським прем'єром графом Сергієм Вітте безрезультатно добивалася відміни багаторічної заборони на україномовний друк і шкільництво.

У 1906–1914 рр. – видавець журналу «Рідний Край» з додатком «Молода Україна» (1908–1914), «Газети Гадяцького земства» (1917–1919).

Національні і соціальні мотиви становили основний зміст творів Олени Пчілки, в яких вона виступала проти денаціоналізації, русифікації, проти національного і політичного гніту, проти чужої школи з її бездушністю та формалізмом, показувала, як національно свідома українська молодь в добу глухої реакції шукала шляхів до визволення свого народу.

1920 р. , за більшовиків, під час святкування дня народження Тараса Шевченка у Гадяцькій гімназії, Олена Пчілка огорнула погруддя поета національним синьо-жовтим стягом. І коли розлючений комісар Крамаренко зірвав прапор, обурено скандує: «Ганьба Крамаренкові!». Переповнений зал дружно підтримав її. За антибільшовицькі виступи заарештована в Гадячі. Після звільнення з арешту виїхала в Могилів-Подільський, де перебувала до 1924 р. , а відтоді до смерті жила в Києві, працюючи в комісіях УАН, членом-кореспондентом з 1925 р.

Померла 4 жовтня 1930 року. Похована в Києві на Байковому кладовищі.

Олена Пчілка у волинському строї. 1870-ті роки

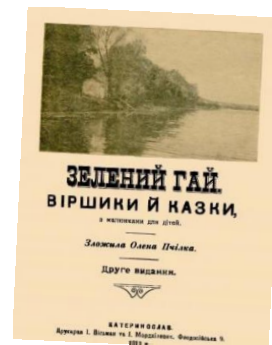
До найкращих творів Олени Пчілки належать:

- Товаришки (1887)
- Світло добра і любові (1888)
- Соловйовий спів (1889)
- За правдою (1889)
- Артишоки (1907)
- Півтора оселедця (1908)
- Сужена не огужена (п'єса, 1881)
- Світова річ (п'єса, 1908) та ін.

Олені Пчілці належить поважне місце в українській дитячій літературі. Крім численних поезій, казок, оповідань, вона написала для дітей багато п'єс:

- Весняний ранок Тарасовий (1914)
- Казка Зеленого гаю
- Зелений гай
- Щасливий день Тарасика Кравченка (1920)
- Киселик, Скарб, Мир миром (1921)
- Кобзареві діти та ін.

Пчілці належить чимало перекладів і переспівів світової класики: Овідія, А. Міцкевича, О. Пушкіна, Й. В. Гете, Г. К. Андерсена, В. Гюго. Крім того, вона написала низку публіцистичних, літературно-критичних статей і спогадів: «М. П. Старицький» (1904), «Марко Кропивницький як артист і автор» (1910), «Євген Гребінка і його час» (1912), «Микола Лисенко» (1913), «Спогади про Михайла Драгоманова» (1926), «Автобіографія» (1930). Великі заслуги Пчілки в

ділянці дослідження українського фольклору та етнографії. Наукове значення мають такі праці: «Українські узори» (1912 і 1927), «Про легенди й пісні», «Українське селянське малювання на стінах» та інше. Збірка творів: «Оповідання», I-III (1907, 1909, 1911) та «Оповідання» (з автобіографією, 1930).

Олена Пчілка після подорожей Новоград-Волинським повітом видала у 1876 р. книжечку «Український народний орнамент» із 23 кольоровими замальовками писанок.

Підготувала Руслана Ониськів
провідний бібліограф